

Pavel Apovnik

Težave pri iskanju ustreznice za strokovne izraze

I.

Nekaj besed o nemško-slovenskem slovarju pravnega in ekonomskega izrazja avtorjev Apovnika in Karničarja

Prvotna zamisel je bila dati koroškimi Slovencem manjši slovar pravnih izrazov, da bi lažje uveljavljali slovenski jezik na sodiščih in v uradih. Pri tem seveda nismo mislili na nikakršno koroško različico slovenščine. Bilo nam je jasno, da je izhodišče našega dela lahko samo slovenski standardni jezik. Ko smo se pogajali z avstrijskim ministrstvom za pravosodje o financiranju projekta, je dozorela misel, da moramo izkoristiti priložnost in sestaviti obsežnejši slovar pravnih in tudi ekonomskih izrazov, ki bo prav tako uporaben v Sloveniji, čeprav tedaj še nismo slutili, da bo Slovenija tako hitro in na široko odprla vrata spremembi družbenopolitičnega sistema v smislu demokracije zahodnega tipa in njenih pravnih ter ekonomskih značilnosti.

Naše slovarsko delo lahko razvrstimo v štiri faze.

1. Izbor pravnih in ekonomskih področij (in s tem besedil).

Pri tem smo posebno skrbno obdelali nekatera področja, pomembna za koroške Slovence (na primer družstveno pravo, zadružno pravo, šolsko pravo).

Ko smo se odločili za izbor, smo se lotili sistematičnega izpisovanja (ekscerpiranja) iz strnjenih besedil, predvsem iz zakonov in komentarjev. Izpisovali smo izraze (poznejša gesla v slovarju) ter za pravni in ekonomski jezik tipične besedne zveze, ki smo jih navedli kot ilustrativno gradivo pri številnih geslih.

2. Iskanje slovenskih ustreznice za nemška gesla in besedne zveze.

Slovenske ustreznice smo iskali v ustreznih slovenskih strnjenih besedilih, predvsem v zakonih, komentarjih in učbenikih. Pri tem je bilo treba najti področno in vsebinsko ustrezno

slovensko besedilo, to pa nam ni vedno uspelo, saj pravna sistema Avstrije in Slovenije nista identična.

3. Gesla in besedne zveze v obeh jezikih je bilo treba obdelati po leksikografskih načelih.

Odločili smo se za transparenten sistem razporeditve ustreznice z oštevilčenjem pomenov v primeru večpomenskosti (polisemije) in razvrstitve besednih zvez po besednih vrstah, podobno kot je narejen odlični Vojaški slovar, ki je izšel leta 1977 v Ljubljani.

4. V četrti fazi je bilo treba opraviti več kontrolnih in korekturnih postopkov, da bi preverili, ali smo v slovar uvrstili neobhodno potrebna gesla in besedne zveze, ter da bi izločili napake pri ustreznica, abecednem zaporedju itd.

II.

Težave pri iskanju in oblikovanju slovenskih ustreznice

Pri iskanju in oblikovanju ustreznice za avstrijske pravne in ekonomske izraze smo upoštevali smernice Klausa E. W. FLECKA, avtorja francosko-nemškega in nemško-francoskega slovarja pravnega jezika (Richtlinien für die Erstellung von Fach-wörterbüchern, rokopis 1979), zgledovali pa smo se seveda tudi po kakovostnih slovarjih, med drugim po omenjenem nemško-francoskem slovarju pravnega jezika in velikem Langenscheidtovem nemško-italijanskem slovarju.

Klaus E. W. FLECK razlikuje pet vrst ustreznice, ki jih razvršča po kakovosti, in sicer:

1. pravi ekvivalent (echtes Äquivalent):
pravi ekvivalent je popolna ustreznica, "enaček" izraza iz izhodiščnega jezika v ciljnem jeziku, torej idealna rešitev, ki je v številnih primerih ni mogoče najti. Primeri: Richter = sodnik, Klage = tožba, Beweis = dokaz, der Erbe = dedič;

2. nepopolen ekvivalent (unvollkommene Gleichung):

ekvivalent obstaja, vendar ni popoln, zato ga je treba dopolniti. Primeri:

Parteiengesetz = zakon o **političnih** strankah (Partei = stranka; ta beseda ima več pomenov),
Koalitionsfreiheit = svoboda združevanja **delavcev**,

Revisionsgesetz = zakon o reviziji **zadru**g;

3. opisna razlaga (definitorische Umschreibung):

opisna razlaga se približuje definiciji, to je vsebinski določitvi oziroma logični opredelitvi pojma. Zaradi dolžine je nepraktična rešitev, je pa vsebinsko eksaktna. Primeri:

Kleinaktie = delnica majhne nominalne vrednosti,

Kellerwechsel = menica na izmišljeno ime, fin-girana menica,

Verfallsverordnung = uredba o razpolaganju z odvzetimi predmeti;

4. izposojanje in prevzemanje tujih besed:

izposojenke in tujim besedam se ne moremo vedno izogniti. Zaradi eksaktnosti je pogosto bolje uporabiti tujo besedo kot slabo domačo ustreznico. Primeri:

Diskontbank = diskontna banka,

Diskontgeschäft = diskontni posel,

Dokumentenakreditiv = dokumentarni akreditiv,

Leasing = leasing,

Factoring = factoring.

Posebno pozorni smo bili na kalke in kalkiranje, dobesedno prevajanje besed in besednih zvez iz drugega jezika. Primer:

Gutschrift = dobropis,

Lastschrift = vpis v breme (čeprav bi po SSKJ bila možna tudi ustreznica bremenopis);

5. ustvarjanje novih besed (neologizmov):

pri ustvarjanju novih besed je velika nevarnost, da naletimo na hud odpor. Zato smo bili zelo previdni in smo se, če smo bili v dvomu, raje odločili za opisno razlago kot za neologizem.

V nekaterih redkih primerih pa smo morali ustvariti nov izraz, da ne bi "kapitulirali" pred nalogo. Primeri:

Versandhaus = korespondenčna trgovska hiša (na seminarju v Ljubljani so udeleženci predlagali: trgovina po pošti, kataloška prodaja),
Rechnungshof = zvezna računsko kontrola,
Bundesrat = zbor zveznih dežel (zbor/nica/zveznih dežel v avstrijskem parlamentu).

Na podlagi svojega slovarskega in prevajalskega dela bi ob koncu tega kratkega prikaza težav pri iskanju ustreznice za strokovne izraze takole strnil merila za dobro ustreznico:

- dobra ustreznica izrazi ves ali skoraj ves pomen izraza v izhodiščnem jeziku,
- ob njej se ne pojavlja problem večpomenskosti (polisemije),
- je v skladu z besedotvornimi pravili v ciljnem jeziku,
- se da brez težav uporabljati v besednih zvezah,
- je estetsko neoporečna.

Naj končam z jezikovno samoumevnim, pa vendar ne vedno upoštevanim pravilom: tudi strokovni jezik je in naj bo lep jezik.

